

Att bistå vid varsel och omställning 2022–2024

Slutrapport

2025-03-27

Diarienummer: Å2022-1984

Uppdrag att bistå med insatser vid varsel och omställning N2022/0781

Beslutet att godkänna denna slutrapport har fattats av ställföreträdande generaldirektör Lars Wikström.

Handläggningen har gjorts av avdelningschef Kristina Zetterström, enhetschef Marina Gregorsson, Maria Wellsjö, Clara Zakariasson och Gustaf Rehnström. Den sistnämnda var föredragande för ärendet.

Stockholm, 2025-03-27

Lars Wikström

Gustaf Rehnström

Sammanfattning

Sverige är i början av en stor industriomställning som kommer att omforma svenskt näringsliv. Massiva investeringar i fossilfritt stål, batteriteknik och vätgas i Norrbotten och Västerbotten har följts av stora investeringar över hela landet. Gemensamt är att investeringarna utgår från samhällets behov av att styra om mot en fossilfri framtid och ett hållbart klimat. Utvecklingen skapar enorma möjligheter för Sverige som land. Nya värdekedjor etableras och arbetstillfällen skapas i delar av Sverige där befolkningstillväxten tidigare varit svag. Utvecklingen är dock inte linjär. Den medför stora utmaningar när samhällen i snabb takt omvandlas och stora investeringar beslutas på kort tid. Omställningen innebär också att annan industri försvinner ut eller tappar konkurrenskraft. Hur vi som land klarar av att mildra negativa effekter och hur vi möjliggör för nya etableringar kommer att avgöra Sveriges framtida konkurrenskraft. Om svenskt näringsliv fortsatt ska ligga i framkant finns behovet av att stärka samhällets förmåga att hantera dessa svängningar.

Uppdraget

Tillväxtverket har under åren 2022–2024 haft regeringens uppdrag att bistå kommuner och regioner vid varsel och omställning i näringslivet. Syftet är att ytterligare stärka regioners och kommuners beredskap vid varsel, omställning, företagsetableringar och företagsexpansioner liksom deras kapacitet att hantera konsekvenserna av dessa.

Våra insatser

För att genomföra uppdraget har Tillväxtverket kombinerat strategiska och operativa insatser. Det strategiska arbetet avser tillgängliggörande av kunskap, arbetsätt och metoder relaterat till hur kommuner och regioner arbetar med omställning. Som exempel kan nämnas konceptet "Från workshop till handlingsplan", där kommuner och regioner får träna på fiktiva varselsituationer. Vi har även spridit kunskap om omställningsprocesser genom olika lärandeaktiviteter såsom seminarier och framtagande av rapporter, vilket också ligger till grund för policyutveckling på området.

I det operativa arbetet har vi stöttat enskilda kommuner och regioner i deras omställningsarbete. Vi har utgått från de behov av stöd som finns lokalt och regionalt och anpassat våra insatser efter detta. Ibland genom fysisk närvaro på plats och ibland genom kontinuerliga digitala avstämningar.

Resultat

De utvärderingar och uppföljningar som gjorts av externa aktiviteter visar på att målgruppen anger att Tillväxtverkets stöd har underlättat deras arbete. De guider som tagits fram inom uppdraget ses också som värdefulla av målgruppen.

Tillväxtverket som aktör

Tillväxtverket har genom sitt fleråriga arbete samlat kunskap och erfarenheter från hur kommuner och regioner praktiskt har arbetat vid både företagsnedläggningar och

företagsetableringar. Som myndighet kan vi därför agera som ett nationellt institutionellt minne för hur kommuner och regioner kan hantera positiva och negativa ekonomiska chocker i näringslivet. Vi omhändertar lärdomar och erfarenheter samt utvecklar verktyg för primärt kommuner och regioner.

Inom myndigheten finns också en stor kunskap om näringslivs- och utvecklingsfrågor som är relevant i samband med omställningar. Vi möter inom uppdraget ett behov av en samlad vägledning och en väg in till Tillväxtverket för att förstå myndighetens hela verksamhet och portfölj kopplat till omställningsprocesser. Tillgången till myndighetens samlade kompetens och våra utarbetade kontakter med andra externa aktörer har varit av betydande vikt för genomförandet av uppdraget. Vi blir en tydlig nationell aktör som kommuner och regioner kan vända sig till.

Rekommendationer till regeringen

Tillväxtverket lämnar följande rekommendationer till regeringen:

- Tillväxtverket rekommenderar att myndigheten ges en tydligare roll i ett permanent uppdrag med permanent finansiering på förvaltningsanslaget.
- Tillväxtverket rekommenderar att en avgränsning tas fram för att identifiera utpekade etableringsområden av vikt för Sveriges framtida konkurrenskraft.
- Tillväxtverket rekommenderar att ett metodförslag för utvärdering av omställningsinsatser utvecklas.

1	Uppdraget	1
1.1	Bakgrund.....	1
1.2	Mål.....	1
1.3	Målgrupp för aktiviteterna	2
1.4	Metod.....	2
1.4.1	Begrepp och definitioner	3
2	Slutsatser och rekommendationer	4
2.1	Slutsatser.....	4
2.1.1	Behov av struktur och kapacitet för systematiskt omställningsarbete	4
2.1.2	Det saknas effektiva regionala och nationella planeringssystem vid stora företagsetableringar.....	4
2.1.3	Systematisk uppföljning av omställningsinsatser i näringslivet saknas	5
2.1.4	Kommuner tvekar inför framtida etableringar	6
2.2	Rekommendationer	6
2.2.1	Inrätta omställningsarbete som en permanent uppgift för Tillväxtverket.....	6
2.2.2	Effektivare arbetsätt för utpekade etableringsområden.....	7
2.2.2.1	Avgränsning för utpekade etableringsområden.....	7
2.2.2.2	Samverkan för effektivare arbete med etableringar.....	8
2.2.3	Utveckla ett uppföljningssystem för omställningsinsatser	9
3	Genomförande – aktiviteter och resultat	11
3.1	Nätverk och samverkan	11
3.1.1	Nätverk.....	11
3.1.2	Samverkan	12
3.1.2.1	Extern samverkan.....	12
3.1.2.2	Intern samverkan	13
3.1.3	Kunskap	13
3.1.3.1	Konceptet ”Från workshop till handlingsplan”	14
3.1.3.2	Omställningsguiden och Etableringsguiden.....	14
3.1.3.3	Studiebesök till Finland för erfarenhetsutbyte	15
3.1.3.4	Operativt arbete med anledning av varsel i Tranås kommun....	16
3.1.3.5	Operativt arbete med anledning av varsel i Skellefteå och Västerås kommun.....	16
3.1.3.6	Operativt arbete med fyra etableringsorter	17

3.1.4	Investering.....	17
3.2	Bedömning av måluppfyllnad.....	18
4	Avslutande reflektioner.....	19
	Bilaga 1 – Ekonomisk redovisning för slutrapport	20

1 Uppdraget

Tillväxtverket har haft regeringens särskilda uppdrag att bistå regioner och kommuner vid varsel och omställning i näringslivet under åren 2022–2024. Jämfört med tidigare är detta uppdrag utvidgat till att också omfatta företagsetableringar och företagsexpansioner. Syftet är att ytterligare stärka regioners och kommuners beredskap vid varsel, omställning, företagsetableringar och företagsexpansioner liksom deras kapacitet att hantera konsekvenserna av dessa. Vid ett större varsel eller en etablering i näringslivet, och där Tillväxtverket anser det relevant, ska vi stötta kommuner och regioner genom att stärka deras kapacitet att starta upp ett omställningsarbete som främjar näringslivets förnyelseförmåga eller att hantera en snabb tillväxt.

Detta är uppdragets slutrapport och omfattar perioden april 2022 till mars 2025.

1.1 Bakgrund

Effekterna av en större företagsnedläggning eller företagsetablering i en kommun kan ses som två sidor av samma mynt. Det är inte ovanligt att negativa och positiva omställningsprocesser följs åt. Efter en kris har kommuner många gånger mobiliserat och kraftsamlat sitt arbete utifrån lokala och regionala styrkeområden. Detta i syfte att kunna attrahera nyetableringar som kan ersätta förlorade arbetstillfällen. Att samla stödjande insatser för både varsel och etableringar i ett och samma uppdrag ger en möjlighet att snabbt kunna ställa om arbetet och rikta insatser dit behoven finns.

Ekonomiskt klimat och konjunkturläge har stor påverkan på vilken del av uppdraget som tyngdpunkten ligger. Det har inneburit att det under det aktuella uppdraget först varit fokus på insatser kopplat till etableringar. I samband med ökad inflation och stigande räntor har efterhand efterfrågan på stödjande insatser i samband med varsel ökat.

Den globala konkurrensen kring etableringar har också ökat på senare år, då USA aktiverat sitt stödpaket Inflation Reduction Act (IRA). Därtill har ny svensk lagstiftning lett till hårdare granskning av direktinvesteringar från Kina, vilket aktualiserats då ett kinesiskt företags planerade etablering i Timrå kommun inte uppfyllde de villkor för tillstånd som angetts av Inspektionen för Strategiska Produkter (ISP)¹.

1.2 Mål

Uppdragets övergripande mål var att:

- Regioner och kommuner kan arbeta aktivt och systematiskt inför och vid varsel och etableringar.

¹ Ett omfattande grönt stödpaket Inflation Reduction Act (IRA) som är ett incitament att förlägga produktion till USA. ISP granskar utländska investeringar i Sverige som kan påverka säkerhet och allmän ordning.

Målet specificerades i följande två delmål:

- Delmål 1: Regioner och kommuner ska öka sin kapacitet inför ett större varsel eller etablering i näringslivet under projekttiden.
- Delmål 2: Vid ett varsel eller etablering i näringslivet ska våra erbjudanden och insatser vara ändamålsenliga och bidra till genomförandet av arbetet regionalt och lokalt.

1.3 Målgrupp för aktiviteterna

Den primära målgruppen för uppdraget har varit regioner och kommuner. Utifrån hur det investeringsfrämjande arbetet är organiserat var även investeringsfrämjande organisationer på lokal, regional och nationell nivå en målgrupp. En särskild samverkan har skett med myndighetens regeringsuppdrag att stödja 39 landsbygdskommuner att utveckla sitt företagsklimat². För att identifiera behov och utforma insatser vände vi oss också till de 66 kommuner som i rapporten Kommuners sårbarhet³ är utpekade som kommuner med hög sårbarhet och medelhög sårbarhet.

1.4 Metod

I genomförandet av uppdraget använde Tillväxtverket följande verktyg:

- Kunskap, bland annat genom rapporter, användande av regionala analys- och prognosystemet (Raps) och erfarenheter från tidigare strukturomvandlingar samt genom myndighetens kompetens inom utvecklings- och näringslivsfrågor generellt.
- Nätverk, bland annat genom samordning av kontakter med statliga myndigheter och andra berörda aktörer, samt genom att erbjuda kunskaps- och erfarenhetsutbyten mellan regioner och kommuner.
- Investering, genom att informera om myndighetens egna ordinarie finansieringsmöjligheter eller genom att förmedla kontakter till andra lämpliga finansieringskällor.

Arbetet utgick framför allt från en nära dialog med relevanta aktörer på nationell, regional och lokal nivå. I genomförandet av insatser som tar utgångspunkt i större varsel eller företagsnedläggningar användes Tillväxtverkets Omställningsguide.

² Dnr: 2021-11427.

³ Kommuners sårbarhet 2022 - Tillväxtverket (tillvaxtverket.se) De 66 kommuner som är utpekade som de mest sårbara kommunerna i Sverige.

1.4.1 Begrepp och definitioner

I denna slutrapport använder vi fortsättningsvis begreppet varsel vilket omfattar negativa ekonomiska chocker som större varsel och företagsnedläggningar. Vidare använder vi begreppet etableringar vilket omfattar positiva ekonomiska chocker som direktinvesteringar, företagsetableringar och företagsexpansioner.

2 Slutsatser och rekommendationer

Under uppdragets genomförande har Tillväxtverket haft dialog och samverkat med olika aktörer på lokal, regional och nationell nivå. Allt arbete som har genomförts sedan första uppdragets tillkomst 2017 bidrar till att vi skapat oss en god överblick över hur omställningssituationer hanteras och vilka utmaningar som återkommer. Baserat på våra samlade erfarenheter och de dialoger som har förts lämnar myndigheten följande slutsatser och rekommendationer.

2.1 Slutsatser

2.1.1 Behov av struktur och kapacitet för systematiskt omställningsarbete

Tillväxtverket har sedan 2017 haft flera olika uppdrag att bistå vid varsel och omställning i näringslivet. Sedan 2023 har myndigheten dessutom haft uppdrag att samordna det nationella arbetet kopplat till den pågående samhällsomvandlingen i Norrbotten och Västerbotten⁴ som ingår som en temporär satsning av regeringen i Budgetpropositionen för 2024. Uppdragen har medfört att Tillväxtverket i allt högre grad blivit en etablerad aktör i arbetet att bistå kommuner och regioner vid större varsel eller etableringar i näringslivet.

Stora varsel eller etableringar medför omvälvande förändringar för berörda, regioner och kommuner och det finns behov av en organiserad samverkan. Omställningssystemet vid varsel fungerar ur ett individperspektiv, men är otydligt inom näringslivsperspektivet. Vid etableringar saknas en organiserad samverkan som stödjer de orter där etableringar sker. Utöver ökad samverkan finns det också behov av ett riktat, operativt stöd till kommuner i extraordinära omställningssituationer, likt det som nu sker inom ramen för samordningsuppdraget med anledning av de stora varsel som lagts i Västerbotten och Västmanlands län⁵.

Vidare finns ett behov av att löpande och strukturerat samla in och sprida erfarenheter av omställningsprocesser. Såväl kommuner, regioner och statliga aktörer har kunskap och erfarenheter som på ett strukturerat sätt bör samlas in och spridas till andra aktörer. Det kan handla om arbetssätt, processer, organisering eller effekter av genomförda insatser. Syftet ska vara lärande för ökad effektivitet vid omställningssituationer.

2.1.2 Det saknas effektiva regionala och nationella planeringssystem vid stora företagsetableringar

De senaste årens större etableringar har visat att den proaktiva samhällsplaneringen inte fungerar fullt ut för att effektivt hantera större företagsetableringar inom den korta tidsram som ofta krävs. Den klarhet och förutsägbarhet som såväl företag som

⁴ Nyindustrialiseringen och samhällsomvandlingen i Norrbotten och Västerbotten (KN2023/03505 och KN2023/04630)

⁵ Arbete med anledning av stora varsel i Västerbottens och Västmanlands län (LI2024/02076)

kommun behöver kring allt från tillståndsgivning gällande mark till investeringsplaner för nödvändig infrastruktur eller utbildningsplatser kan inte mötas upp av staten i tid.

Det handlar delvis om lagar och förordningar som inte bidrar till en effektiv hantering av samspelet med berörda myndigheter, men det handlar också om att de verktyg som finns för proaktivt arbete inte används fullt ut. Många kommuner upplever en frustration över att nationella myndigheter inte ser vikten av att en etablering blir av ur ett tillväxtperspektiv. Kommuner saknar förutsägbarhet och transparens inom de områden där statliga myndigheter har rådighet.

En aktuell kommunal översiktsplan är förutom en handling över kommunal viljeinriktning också en möjlighet till överenskommelser mellan stat och kommun över mark- och vattenanvändningen vilket skapar förutsägbarhet och transparens. Att den kommunala översiktsplanen är aktuell och kopplar an till de kompletterande planeringsprocesser som finns är därför av stor vikt för en effektiv process för lokaliseringen av en etablering och förutsägbarhet avseende mark- och vattenanvändningen.

För att översiktsplanen som verktyg ska kunna nyttjas fullt ut är det viktigt att övriga aktörer som ger svar till kommunens översiktsplan är tydliga, relaterar till förslagen i planen och är transparenta i sina svar. Svaren och samordningen med de kompletterande processerna måste spegla kommunens tydlighet i översiktsplanen. Saknas en aktuell översiktsplan blir processen mer ineffektiv.

Dagens samhällsplaneringssystem är inte utvecklade för annan samverkan än den som aktiveras av en kommunal planering vid en etablering. Nationella riktlinjer och formaliserade arbetsprocesser saknas. Tidiga besked kopplat till specifika planfrågor går att få genom att kommunen begär planeringsbesked från länsstyrelsen, vilket inte utnyttjas i tillräckligt hög grad.

2.1.3 Systematisk uppföljning av omställningsinsatser i näringslivet saknas

Det finns utmaningar i hur omställningsinsatser i näringslivet utvärderas och följs upp. Att utvärdera en specifik enskild insats vid en omställning görs kontinuerligt, men hur den specifika insatsen påverkar omställningen som helhet är desto svårare att följa upp. En annan utmaning är tidsperspektivet, det vill säga när en omställning bedöms vara genomförd.

Det finns därför ett behov av att skapa metoder för hur omställningsinsatser och dess effekter ska utvärderas. Vi anser, liksom Tillväxtanalys⁶, att det finns uppenbara förtjänster med att koppla an arbetet till ett nationellt system för utvärdering och uppföljning. Detta kan bidra till att skapa en förståelse av hur en omställningsinsats har genomförts och varför insatsen presterar starkt eller svagt. Detta kan i framtiden identifiera förbättringsområden och skapa erfarenheter till andra platser som står inför större varsel eller etableringar, men även bidra till systemlärandet.

⁶ Tillväxtanalys. Att landa en gigainvestering (2025)

2.1.4 Kommuner tvekar inför framtida etableringar

Under uppdragets genomförande har vi haft dialog med ett stort antal kommuner och regioner. I dessa dialoger och samtal har vi märkt att inställningen till framför allt större etableringar har förändrats. Representanter från både kommuner och investeringsfrämjandet är tveksamma till att locka större etableringar till sin egen kommun. Motiven bakom denna förskjutning av intresset bygger enligt vår bedömning på två huvudsakliga anledningar.

Många kommuner följer noga de etableringar som pågår runt om i landet och ser hur mycket resurser och kraft som läggs på processen. Därtill ser man också vilken finansiell risk de aktuella kommunerna måste ta för att möjliggöra en etablering samt den risk som finns i den ekonomiska prognosen framöver. För många kommuner riskerar en större etablering i slutändan knappt göra en märkbar skillnad i kommunens ekonomi, efter att hänsyn har tagits till nödvändiga kostnader för investeringar och lån. Problembilden blir än större när man ser till risken att omfattningen på etableringen ändras eller inte alls blir av. Detta efter att kommunens investeringar redan har gjorts och av händelser som ligger utanför kommunens kontroll. Bland annat Sveriges kommuner och regioner (SKR) och Tillväxtanalys har också påpekat detta⁷.

Om intresset för större företagsetableringar svalnar kan det få effekter för Sveriges möjligheter att locka framtida etableringar. Vi har goda förutsättningar att attrahera nya värdekedjor och ny industri, men i slutändan är det den enskilda kommunen som avgör huruvida det blir verklighet eller ej. Om Sverige fortsatt vill arbeta för fler och större direktinvesteringar bör denna oro tas på allvar⁸. Vi behöver ha ett nationellt perspektiv där nya former för riskdelning mellan stat och kommun diskuteras, för att upprätthålla Sveriges konkurrenskraft. Exempel går att finna i bland annat Finland, där fastighetsskatten tillfaller kommuner och genererar därmed en skatteintäkt oberoende av konjunktur som kommuner kan räkna med över tid.

2.2 Rekommendationer

Baserat på ovanstående slutsatser presenterar vi nedan rekommendationer till regeringen som kan stärka kommuner och regioners kapacitet att hantera konsekvenser vid varsel och etableringar i näringslivet.

2.2.1 Inrätta omställningsarbete som en permanent uppgift för Tillväxtverket

Tillväxtverket rekommenderar att myndigheten ges en tydligare roll i ett permanent uppdrag med permanent finansiering på förvaltningsanslaget

En permanent, nationell struktur för ett systematiskt omställningsarbete innebär att Tillväxtverket kan arbeta långsiktigt med effektiva och koordinerade insatser i syfte

⁷ SKR. Vem ska stå för risken? (2023), Tillväxtanalys. Att landa en gigainvestering (2025)

⁸ Strategi för Sveriges utrikeshandel, investeringar och globala konkurrenskraft. S 18 (UD2023/01758)

att stödja kommuner och regioners hantering av större varsel och etableringar. En växling från sakanslag till förvaltningsanslag innebär en långsiktigt hållbar finansieringsmodell för myndigheten. Det medför att Tillväxtverket kan upprätthålla en stabilitet i arbetet med att:

- Höja grundkapacitet för att stärka regioners och kommuners beredskap vid varsel, omställning, företagsetableringar, företagsexpansioner och deras kapacitet att hantera konsekvenserna av dessa,
- Bidra med samlad kunskap om utvecklingen framåt gällande företagsetableringar på olika orter,
- Bidra till att statliga insatser blir effektiva och koordinerade,
- Ge stöd och vägledning till kommuner och regioner och vid extraordinära omställningssituationer,
- Möjlighet att snabbt kunna sätta in insatser vid större varsel och etableringar.

Att erbjuda stöd vid större varsel och omställningar är ett för myndigheten långsiktigt uppdrag. Tillväxtanalys har i tidigare rapporter lyft ett behov av en permanent lösning för omställningssituationer både vid varsel och etablering, där Tillväxtverket pekats ut som en sådan aktör⁹. I enlighet med Ekonomistyrningsverkets bedömning bör verksamhet som inte kan anses temporär finansieras av myndighetens förvaltningsanslag.

2.2.2 Effektivare arbetssätt för utpekade etableringsområden

Tillväxtverket rekommenderar att en avgränsning tas fram för att identifiera utpekade etableringsområden av vikt för Sveriges framtida konkurrenskraft.

Etableringar har potential att ge substantiella tillskott till den svenska ekonomin. För att vara internationellt konkurrenskraftig behöver en sammanhållen och effektiv process finnas, färdig att aktiveras vid behov.

Avsaknad av effektiva processer är inte en enskild aktörs ansvar utan baseras på systembrister tillsammans med outnyttjad potential. För att skapa förutsättningar för en effektivare process har vi identifierat ett antal samverkansområden från kommunal till nationell nivå som vi bedömer har en outnyttjad potential.

2.2.2.1 Avgränsning för utpekade etableringsområden

För att effektiva processer ska kunna realiseras behöver en definiering och avgränsning tas fram på nationell nivå för att kunna avgöra i vilka fall en utökad

⁹ Tillväxtanalys. Att landa en gigainvestering (2025), Inställning till omställning (2022)

samverkan bedöms nödvändig. Arbetsförmedlingen har påbörjat ett liknande arbete för att kunna bedöma när det är befogat för myndigheten att avsätta resurser för att bistå specifika etableringar ur ett arbetsmarknadsperspektiv¹⁰.

Vi anser att en avgränsning behöver väga in olika parametrar. Själva storleken på en företagsetablering är en aspekt att beakta, men vi ser även behov av andra strategiska avvägningar i en sådan avgränsning. Exempelvis kan en etablering av en viktig underleverantör stärka en hel värdekedja och på så vis ha en strategiskt viktig roll.

En tydlig avgränsning möjliggör en enklare process framåt och skapar tydlighet kring hur nationell nivå ska förhålla sig till specifika etableringar. Ett sådant arbete kan också inspireras av och knyta samman redan existerande klassificeringar^{11 12}.

2.2.2.2 Samverkan för effektivare arbete med etableringar

Myndigheter såväl som kommuner och regioner har möjligheter inom rådande lagstiftning att samverka på ett mer effektivt sätt. Vår bedömning är att stor effekt kan uppnås genom att regeringen på ett tydligt sätt signalerar att en sådan samverkan bör ske genom utpekanden av etableringsområden enligt ovan rekommendation. Genomförandet av EU-förordningen om nettonollindustrin är en god utgångspunkt för hur en sådan samverkan kan organiseras och arbetssätt effektiviseras.

Regeringen beslutade i december 2024 att ge sex länsstyrelser i uppdrag att vara kontaktpunkter enligt EU-förordningen om nettonollindustrin och EU-förordningen om kritiska råmaterial. Kontaktpunkterna ska underlätta och samordna tillståndsprocessen för projekt som omfattas av EU-förordningarna, det vill säga tillverkningsprojekt för nettonollteknik och strategiska nettonollprojekt samt projekt för kritiska råmaterial¹³. Ett erkännande som strategiskt nettonoll projekt medför enligt förordningen en prioriterad status med kortare handläggningstider för tillståndsprocesser¹⁴.

Genomförandet av nettonollförordningen och de uppdrag som regeringen ålagt sex länsstyrelser möjliggör ett effektivare arbetssätt gällande tillståndsprocesser än vad som varit fallet innan. Nettonollförordningen omfattar 19 nettonolltekniker¹⁵ där merparten av pågående större etableringar i Sverige bedöms ligga inom ramen för avgränsningen.

¹⁰ Stora företagsetableringar eller företagsexpansioner (SFE)

¹¹ Svenskt genomförande av Net Zero Industrial Act, Business Swedens "High Quality Investments samt Vinnovas "Impact Innovations"

¹² Se även Tillväxtanalys. Att landa en gigainvestering (2025)

¹³ <https://www.regeringen.se/regeringsuppdrag/2024/12/uppdrag-om-kontaktpunkter-enligt-eu-forordningarna-om-kritiska-ramaterial-och-nettonollindustrin/>

¹⁴ Strategiska nettonollprojekt. Kompletterande bestämmelser till EU-förordningen om nettonollindustrin (KN2025/00239). Avsnitt 5.4.2

¹⁵ IBID. Avsnitt 4.1

Ett erkännande som strategiskt nettonollprojekt skulle därmed vara en bra utgångspunkt för en utökad samverkan, där länsstyrelsen redan har ett tydligt uppdrag från regeringen.

Region kan utifrån förordningen om regionalt tillväxtarbete¹⁶ stötta i etableringsprocessen avseende samordning och samverkan med relevanta myndigheter såsom Arbetsförmedlingen, lärosäten, högskolor, Myndigheten för Yrkeshögskolan, Trafikverket, med flera. Möjligheten finns redan idag, men kan nyttjas i högre utsträckning.

Regional planering bedöms också vara ett underutnyttjat verktyg i relation till etableringar. Det fysiska planeringsperspektivet kan förstärkas i relation till etableringar, för att stärka kopplingen mellan kommunal översiktsplanering, bostadsförsörjning, regionalt tillväxtarbete och kollektivtrafik- och infrastrukturplanering¹⁷.

Vi bedömer att en avgränsning av utpekade etableringsområden behöver ha ett bredare perspektiv än enkom etableringar som rör nettonolltekniker. Genomförandet av EU-förordningen om nettonollindustrin är dock en god utgångspunkt för fortsatt arbete där samverkan och effektivitet står i fokus.

2.2.3 Utveckla ett uppföljningssystem för omställningsinsatser

Tillväxtverket rekommenderar att ett metodförslag för utvärdering av omställningsinsatser utvecklas

Tillväxtanalys har i en tidigare rapport¹⁸ rekommenderat systemstärkande uppgifter kopplat till omställningsarbete. Myndigheten gav förslag på en policyåtgärd om att ta fram ett sammanhållet metodförslag för utvärdering av omställningsinsatser. Vår bedömning ligger i linje med dessa slutsatser. Det finns behov av ett övergripande metodramverk för hur vi utvärderar och följer upp omställningar. Metoden bör ha en bred ansats och innehålla såväl kvantitativa som kvalitativa delar. Det möjliggör ett ökat lärande som i förlängningen leder till effektivare arbete med omställningar och

¹⁶ Enligt förordning om regionalt utvecklingsarbete (2017:583)20 § ska statliga myndigheter:

1. samråda med den som har ansvaret för det regionala utvecklingsarbetet i frågor som är av väsentlig betydelse för ett läns hållbara tillväxt och utveckling,

2. löpande informera den som har ansvaret för det regionala utvecklingsarbetet om pågående och planerade verksamheter som har betydelse för ett läns hållbara tillväxt och utveckling,

3. inom sina verksamhetsområden ge den hjälp som behövs till den som har ansvaret för det regionala utvecklingsarbetet,

4. prioritera myndighetsgemensamma insatser i det regionala utvecklingsarbetet,

¹⁷ Fysisk planering i detta fall avser regional planering utanför Plan och bygglagen (PBL).

¹⁸ Tillväxtanalys. Inställning till omställning (2022)

ett starkare näringsliv. Tillväxtanalys kan vara en lämplig aktör för ett sådant uppdrag.

3 Genomförande – aktiviteter och resultat

Tillväxtverket arbetade med varsel- och omställningsuppdraget genom myndighetens tre erbjudanden: *kunskap*, *nätverk* och *investering*¹⁹. Genom att kombinera erbjudandena i både strategiska och operativa insatser har arbetet syftat till att nå uppdragets mål att öka kapaciteten hos kommuner och regioner för att hantera konsekvenser av varsel och etableringar i näringslivet.

Det strategiska arbetet syftar till att stärka kommuner och regioners beredskap och proaktiva arbete att, genom ökad kunskap och kännedom, kunna hantera effekter och möjligheter vid ett större varsel eller etablering i näringslivet. I arbetet har det varit centralt att skapa ett lärande genom att sprida kunskap och erfarenheter från tidigare hantering vid extraordinära händelser i näringslivet. Detta har vi gjort genom att arrangera seminarium, dokumentera goda exempel av omställningsarbeten och att erbjuda workshops. Det strategiska arbetet har även inneburit att ta del av och sprida framtagna rapporter inom myndigheten samt synliggöra behov av och, i nästa steg ta fram nya kunskapsunderlag.

I det operativa arbetet har vi arbetat med ett direkt stöd till enskilda kommuner och regioner som berörs av varsel och etablering. Insatserna skulle bidra till att öka berörda regioner och kommuners kapacitet att i ett skarpt läge hantera en omställning. Vi har bland annat bidragit med erfarenheter och inspiration från hur andra kommuner och regioner har arbetat med omställningsfrågor. I detta avsnitt presenteras de aktiviteter som har genomförts inom uppdraget.

3.1 Nätverk och samverkan

I genomförandet av uppdraget har samverkan och nätverk med andra uppdrag inom myndigheten samt med andra externa aktörer varit avgörande. Flernivåsamverkan såväl som tvärsektoriell samverkan mellan till exempel nationella myndigheter är en viktig komponent vid såväl varsel som etableringar. Även om extraordinära händelsen i sig är geografiskt avgränsad, spänner den över ett antal olika politikområden och därmed ansvarsområden.

3.1.1 Nätverk

Att ha en kontinuerlig dialog och skapa relationer med relevanta aktörer är en viktig del av uppdraget. Vi har därför deltagit i olika former av nätverk med syftet att informera och skapa förståelse för vårt uppdrag och roll, men också för att lära och skapa förutsättningar för samverkan framåt. Myndigheten deltar i ett nätverk tillsammans med olika funktioner inom SKR, där temat är samhällets gröna omvandling. Vi har vidare deltagit på Regeringskansliets Forum för hållbar regional

¹⁹ Uppdraget har inte haft några externa medel utan erbjudandet investering har handlat om att informera om myndighetens egna ordinarie finansieringsmöjligheter och att förmedla kontakter till andra lämpliga finansieringskällor.

utveckling samt vid olika former av gemensamma träffar med kommuner och regioner där vi bjudits in för att informera om uppdraget.

3.1.2 Samverkan

3.1.2.1 Extern samverkan

Vid såväl varsel som etableringar är samverkan mellan olika aktörer lokalt, regionalt och nationellt en central komponent. Samverkan med berörda kommuner och regioner är en förutsättning och något som prioriterats i genomförandet. Inom ramen för uppdraget intervjuade vi inledningsvis samtliga regioner om deras investeringsfrämjande arbete. Därefter har vi haft en fördjupad dialog med 11 regioner samt med 40 kommuner²⁰. Samverkan har även genomförts med andra lokala och regionala aktörer såsom kommunala näringslivsbolag och regionalt investeringsfrämjande organisationer. På nationell nivå har myndigheten en kontinuerlig dialog och samverkan med bland annat Arbetsförmedlingen, Business Sweden, Energimyndigheten och Tillväxtanalys.

För att öka kännedomen om uppdraget har vi informerat om vårt uppdrag i bland annat följande externa sammanhang:

- SKR Webbseminarium: Den gröna omställningen inom industrin och dess konsekvenser för samhällsutvecklingen den 27 september 2024. Målgruppen var politiska ledningar och tjänstepersonsledningar i kommuner och regioner samt inom Regeringskansliet och berörda statliga myndigheter.
- SKR:s nätverksträff för kommunala näringslivsansvariga varje år under uppdragsperioden 2022–2024. Vi har även informerat om vårt uppdrag på SKR:s nätverksträff för regionalt näringslivsansvariga den 19 maj 2022. Samt hos nätverket för regionala utvecklingsdirektörer den 20 oktober 2023.
- Samverkets seminarium: Tillväxt utan växtvärk – ett samhälle i förändring Tillväxtverket och Tillväxtanalys - Gröna gigainvesteringar och kommunala konsekvenser den 23 oktober 2024.

²⁰ Mariestad, Karlskrona, Ludvika, Timrå, Ånge, Sollefteå, Härjedalen, Borlänge, Grums, Tranås, Markaryd, Köping, Arboga, Vaggeryd, Bromölla, Hässleholm, Osby, Kristianstad, Malå, Norsjö, Vilhelmina, Storuman, Arjeplog, Lycksele, Strömstad, Sundsvall, Färgelanda, Skellefteå, Västerås, Linköping, Norrköping, Åtvidaberg, Söderköping, Vadstena, Finspång, Mjölby, Valdemarsvik och Ydre.

Regioner: Västra Götalandsregionen, Region Kronoberg, Region Dalarna, Region Värmland, Region Västernorrland, Region Västmanland, Region Blekinge, Region Östergötland, Region Gotland och Region Jönköping

- Erfarenhetsträff – Lokal Näringslivsutveckling den 1 juni 2023 inom Tillväxtverkets regeringsuppdrag att stödja företagsklimatet i 39 landsbygdskommuner.
- Deltagit med en representant från uppdraget i Tillväxtanalys referensgrupp för Rapport 2025:01 *Att landa en gigainvestering – erfarenheter och lärdomar från ett kommunalt perspektiv* under 2023.

3.1.2.2 Intern samverkan

Tillväxtverket har en styrka genom myndighetens generella uppdrag och kompetens om näringslivsutveckling, regional utveckling samt genomförande av strukturfondsprogram. Vi har också en stark regional närvaro med ett upparbetat nationellt kontaktnät att tillgå.

Tillväxtverket har ett antal olika uppdrag som är kopplade till omställningsfrågor såsom talangattraktion inom regeringsuppdraget att stärka samordning kopplat till Sveriges möjligheter att attrahera och behålla högkvalificerad internationell kompetens och annan utländsk arbetskraft som är viktig för Sveriges konkurrenskraft (Work in Sweden), uppdraget att genomföra insatser för industrins konkurrenskraft och gröna omställning²¹ och de tidigare nämnda samordningsuppdragen kopplat till samhällsomvandlingen i Norrbottens och Västerbottens län samt med anledning av stora varsel i Västerbottens och Västmanlands län (se avsnitt 2.1.1). En samverkan mellan dessa uppdrag är upparbetad.

3.1.3 Kunskap

Under regeringsuppdragets projekttid har Tillväxtverket tagit fram ett antal rapporter och kunskapsunderlag. Kunskapsunderlagen har använts för att skapa en förståelse för behoven lokalt och regionalt kopplat till varsel och etableringar. Underlagen har även legat till grund för att vidareutveckla metoder och verktyg, kartlägga och omhänderta lärdomar samt insamling av erfarenheter för att skapa ett institutionellt minne.

I uppstarten av regeringsuppdraget genomfördes en större kartläggning och behovsinventering av kommuner och regioners investeringsfrämjande arbete, men även en kortare kartläggning av deras arbete med varsel och företagsnedläggningar (se delrapport Å 2022–1984 för mer information).

Rapporten “Att jobba för större etableringar”²² togs fram och låg sedan som grund för framtagandet av en Etableringsguide (se avsnitt 3.1.3.2), där en fasindelad struktur används för att beskriva hur ett etableringsarbete går till i praktiken (före, under, efter en företagsetablering eller expansion). Tre digitala seminarier riktade mot kommuner, regioner och myndigheter, arrangerades för att sprida kunskap om rapporten och

²¹ Diarienummer (KN2024/00521) respektive (KN2024/01855)

²²

<https://tillvaxtverket.se/tillvaxtverket/publikationer/publikationer2023/attjobbaforstorreeta bleringar.4960.html>

kartläggningen. Intresset var stort och totalt deltog 158 personer i seminarieriet. I genomsnitt ansåg 76 procent av deltagarna att innehållet var bra eller mycket bra²³.

I syfte att få ökad förståelse för vilka statliga myndigheter som har eller bör ha en utpekad roll kopplat till att möta de samhällsutmaningar som kan uppstå efter en beslutad stor etablering har ett ytterligare kunskapsunderlag tagits fram. Kunskapsunderlaget baseras på intervjuer med representanter från fem etableringsorter samt kompletterande intervjuer med ett urval av de myndigheter som berörs²⁴.

3.1.3.1 Konceptet "Från workshop till handlingsplan"

Under uppdragets genomförande har vi fortsatt att vidareutveckla konceptet "Från workshop till handlingsplan", som syftar till att förbereda kommuner och regioner på att hantera större varsel. Konceptet startar med en workshop där deltagarna får träna på en fiktiv företagsnedläggning. Därefter träffas deltagarna vid fyra olika tematräffar.

Aktiviteten har genomförts med tre olika kommungrupperingar. Sammanlagt har 19 kommuner och 3 regioner deltagit²⁵. Utöver det har Arbetsförmedlingen, länsstyrelsen och regionala näringslivsorganisationer deltagit i vissa av träffarna. Målet är att deltagande aktörer ska få en större förståelse kring sin roll och hur de kan agera vid en varselsituation. Kommunerna har tagit fram lokala handlingsplaner under perioden som de har deltagit i konceptet. Två av regionerna har tagit fram en regional handlingsplan.

Samtliga som har svarat på en utvärdering av konceptet anger att de i hög eller ganska hög grad har ökat sin kapacitet och kunskap att hantera varsel²⁶.

3.1.3.2 Omställningsguiden och Etableringsguiden

En ny version av Omställningsguiden²⁷ har tagits fram. Guiden ska fungera som ett stöd för kommuner och regioner i deras arbete med att hantera ett varsel. Syftet med

²³ Webropol - Sammanvägd utvärdering av lärseminarier

²⁴ Följande kommuner har intervjuats: Gällivare kommun, Ludvika kommun, Boden kommun, Mariestad kommun och Karlskrona kommun.

Följande myndigheter har intervjuats: Trafikverket, Arbetsförmedlingen, Länsstyrelsen i Västra Götalands län, Länsstyrelsen i Blekinge län.

²⁵ Kommuner: Kristianstad, Hässleholm, Bromölla, Osby, Vilhelmina, Malå, Norsjö, Lycksele, Arjeplog, Storuman, Linköping, Norrköping, Åtvidaberg, Söderköping, Vadstena, Finspång, Mjälby, Valdemarsvik, Ydre.

Regioner: Region Skåne, Region Östergötland, Region Västerbotten.

²⁶ Webropol Handlingsplaner för varsel - utvärderingsfrågor om upplägg och arbete. Svar från de två kommungrupperingarna 4,1/5 respektive 4,4/5.

²⁷

<https://tillvaxtverket.se/tillvaxtverket/guiderochverktyg/guiderochverktyg/omstallningsguiden.1923.html>

revideringen var att öka guidens användarvänlighet. Guiden har bland annat uppdaterats med ett avsnitt om uppföljning av en omställningsorganisations arbete, med tre metodartiklar och fyra "fall från verkligheten" samt med en översiktsbild av omställningsarbetets olika faser. Som en följd av detta har vi också uppdaterat en del av det material som används i konceptet "Från workshop till handlingsplan".

Inom uppdraget har vi startat upp ett arbete med att ta fram en Etableringsguide. Ett samarbete initierades med SKR och Business Sweden utifrån deras specifika kompetens kopplat till etableringsprocessen. Arbetet har baserats på kunskapsunderlag och intervjuer med ett urval av regionalt investeringsfrämjande organisationer och kommuner. Vi har även likt Omställningsguiden tagit fram tre metodartiklar och sex "fall från verkligheten" som visar på goda exempel för hur olika kommuner arbetar med etableringsfrågor. En del av dessa artiklar finns publicerade på Tillväxtverkets hemsida²⁸.

Etableringsguiden är i dagsläget inte färdigställd eller publicerad. Detta på grund av att vi, men även våra samverkanspartners, har fått göra omprioriteringar av resurser på grund av omvärldshändelser. Vi planerar att återuppta arbetet och färdigställandet av guiden under våren och kunna presentera en färdig produkt under 2025.

3.1.3.3 Studiebesök till Finland för erfarenhetsutbyte

Under det avslutande året av uppdraget så upprättade vi en dialog och planerade för ett erfarenhetsutbyte med vårt nordiska grannland Finland. Den 28–29 januari besökte vi Vasa för ett erfarenhetsutbyte med finska aktörer kring varsel och etableringsfrågor. Under besöket deltog, från svenska sidan, även två representanter från Skellefteå kommun, samt en representant vardera från Region Västerbotten och Länsstyrelsen Västerbotten. Detta med anledning av de varsel som lagts i Skellefteå hos Northvolt AB.

Under dagarna gav bland annat Arbets- och näringsministeriet i Finland en presentation av ÄRM-instrumentet som tidigare har använts vid plötsliga strukturomvandlingar såsom vid varsel och företagsnedläggningar²⁹.

Våra reflektioner från studiebesöket var följande:

- I Finland finns ett tydligt system där mycket ansvar läggs på lokal och regional nivå, men där nationell nivå skapar förutsättningar i omställningsarbetet. Detta bland annat genom att undersöka finansieringsmöjligheter och bevilja finansiering som anpassas efter varslets storlek och dess påverkan på omkringliggande samhället.
- Staten är närvarande och har en tydlig roll vid olika typer av regional och lokal omställning i Finland. Utöver att staten bidrar med finansiering får Arbets- och

²⁸ [Guider och verktyg - Tillväxtverket](#)

²⁹ ÄRM-instrumentet är i nuläget vilande då man utreder andra möjliga sätt att stötta vid omställningssituationer

näringsministeriet löpande information om hur situationen utvecklas i de beslutade så kallade ÅRM-områdena. Ministeriet deltar också normalt vid de regionala aktörsgruppernas möten.

- Insatser sker mot individer men även mot näringslivet (satsningar på infrastruktur, företagsstöd samt FoU).
- Till skillnad från i Sverige arbetar inte Finland systematiskt med proaktiva åtgärder. Det har identifierats som ett utvecklingsbehov.

3.1.3.4 Operativt arbete med anledning av varsel i Tranås kommun

I februari 2024 gav värmepumpstillverkaren Bosch Thermoteknik i besked om att cirka 400 anställda varslades eller inte fick förlängda anställningar. Genom Region Jönköping initierades en dialog och utifrån behovsbilden erbjöd vi en anpassad workshop, baserat på konceptet "Från workshop till handlingsplan", i syfte att hantera händelseutvecklingen i kommunen. Den 10 april genomförde vi workshopen med interna funktioner inom kommunen, där även Region Jönköping och Arbetsförmedlingen deltog. I utvärderingen av workshopen var deltagarna nöjda med genomförandet³⁰.

Efter en avstämning med kommunen i ett senare skede informerades att kommunen valde att genomföra en punktinsats för målgruppen ungdomar, då företaget tidigare varit ett första instegsjobb på arbetsmarknaden. Detta då de under den operativa insatsen drog slutsatsen att den största risken på sikt är att ungdomar flyttar från kommunen för att hitta sitt första jobb.

3.1.3.5 Operativt arbete med anledning av varsel i Skellefteå och Västerås kommun

Den 23 september 2024 meddelade Northvolt AB att 1 600 anställda varslades om uppsägning. Varslet omfattade 1 000 anställda i Skellefteå, 400 på Northvolt Labs i Västerås och 200 i Stockholm. Northvolt blev 20 december beviljade rekonstruktion via amerikansk domstol. Under hösten, fram till årsskiftet, dedikerade varsel- och omställningsuppdraget resurser för att bistå Skellefteå kommun som utifrån Northvolts varsel drabbades hårt. Tillväxtverket tog bland annat fram en Raps-analys för att synliggöra potentiella scenarion på hur varslet kan komma att påverka länet och kommunen på kort och lång sikt, dess återhämtningsgrad samt varslets effekt på underleverantörer. Inom varsel- och omställningsuppdragets upphandlades även en konsult i syfte att utvärdera den genomförandeorganisation som samordnades av Skellefteå kommun. Insikterna från rapporten kommer att användas i det fortsatta arbetet under 2025.

³⁰ Utvärderingen visade på ett nöjdhetsbetyg på 4,2/5

Den 7 november kom ett särskilt uppdrag från regeringen till Tillväxtverket om att samordna arbete med anledning av stora varsel i Västerbottens och Västmanlands län (se avsnitt 2.1.1). Varsel- och omställningsuppdraget kommer fortsatt att samverka med uppdraget under 2025. Den 12 mars ansökte Northvolt AB om konkurs i svensk domstol. Uppdraget har därmed återigen klivit in som en aktiv part i omställningsarbetet.

3.1.3.6 Operativt arbete med fyra etableringsorter

Under 2024 startades ett operativt arbete för att följa fyra större pågående etableringar. Syftet var att skapa förutsättningar för kunskaps- och erfarenhetsutbyten orterna emellan men också att fördjupa myndighetens kunskaper om de förhållanden som råder för kommuner som arbetar med stora etableringar. Orterna som valdes ut var följande:

- Mariestad (Volvo AB etablerar ny batterifabrik).
- Ludvika (Hitachi Energy Systems expanderar sin verksamhet).
- Timrå (PTL etablerar ny anodfabrik)³¹.
- Karlskrona (NKT expanderar verksamhet).

Under 2024 har förberedande möten genomförts med berörda kommuner och regioner för att identifiera vilka behov och utmaningar de såg som centrala att hantera. Ett första gemensamt möte planerades äga rum under hösten 2024 men på grund av omvärldshändelser fick detta skjutas till efter årsskiftet. Mötet är nu inplanerat i Karlskrona i mars månad och på temat Talangattraktion. Under träffen kommer även representanter från uppdraget Work in Sweden delta och hålla i en workshop. Om konceptet faller väl ut finns det planer på att längre fram arrangera en träff kring temat bostadsförsörjning.

3.1.4 Investering

Inom myndighetens erbjudande om möjlighet till investeringar har två utlysningar för lokala omställningsprojekt beslutats 2020 och 2021, inom föregående uppdrag (N2020/02808³². Samtliga projekt avslutades under 2023.

³¹ Företaget PTL har nyligen hävt avtalet om markköp efter att ISP beslutat att inte godkänns affären. Timrå deltar ändå i arbetet då man aktivt letar andra etableringsmöjligheter till marken.

³² En utlysning var inom Tillväxtverkets egen prioritering inom anslag 1.1 (Strömstads kommun). I juni 2021 beslutade regeringen om "Ändring av regeringsbrev" för budgetåret 2021 avseende anslag 1:1 Regionalt tillväxtåtgärder. Myndigheten fick använda 5 000 000 kronor till projektverksamhet för att öka kommuners och regioners kapacitet att genomföra lokalt och regionalt anpassade omställningsinsatser. Dessa medel beviljades till Sundsvalls kommun och Dalarna Science Park.

Det gemensamma syftet för utlysningarna har varit att stärka kommuners och regioners kapacitet i sitt omställningsarbete. Mer information om de specifika projekten återfinns i föregående delrapport (Å 2022–1984).

3.2 Bedömning av måluppfyllnad

Inom uppdraget har vi etablerat ett koncept där vi tränar kommuner och regioner på att hantera större varsel. Vi har även tagit fram ett antal verktyg och metoder i form av guider, metodartiklar och artiklar med konkreta omställningssituationer från hela landet. Vidare har vi arbetat operativt vid behov, som beskrivits i avsnitt 3.1.3, har vi bland annat bistått Tranås- och Skellefteå kommun i deras operativa omställningsarbete.

Vi bedömer att de kommuner och regioner som vi har bistått under uppdragsperioden har ökat sin kapacitet att hantera omställningssituationer. Vi bedömer vidare att insatserna kan anses ändamålsenliga baserat på resultat av de olika utvärderingar som har genomförts³³.

Under uppdragets inledande månader genomfördes en mätning hos ett urval kommuner samt samtliga regioner för att skapa oss ett jämförelsevärde (nollmätning). Denna mätning har inte följts upp då vi bedömer att tre år är en för kort period för att en förflyttning av uppfattad kapacitet ska kunna få genomslag. En uppföljande mätning planeras däremot att genomföras under kommande uppdragsperiod.

³³ Utvärderingar som avses är för seminarieserie för rapporten "Att jobba för större företagsetableringar", Workshopkonceptet "Från workshop till handlingsplan" samt genomförande av operativa insatser kopplat till Tranås kommun.

4 Avslutande reflektioner

Intresset för att etablera sig i Sverige är större än på mycket länge. Det gäller industrietableringar och etableringar inom logistik och tjänster som server och datahallar. Intresset innebär ökade möjligheter för kommuner och regioner att få del av investeringar.

Det är flera faktorer som ligger bakom. Tre viktiga omvärldstrender som har identifierats är:

- den gröna omställningen i basindustrin, tillverkning och transporter,
- resilienta och hållbara värdekedjor styr mot Re-shoring, det vill säga en återflyttning av tillverkning från lågkostnadsländer samt
- ändrade förutsättningar för handel, logistik och datahantering.

I genomförandet av uppdraget konstaterar vi att intresset från företag att etablera sig är stort i princip hela landet.

Vi kan också konstatera att det finns en geografisk spridning av etableringar inom länen. I flera län kommer förfrågningar även till kommuner som tidigare inte i så stor utsträckning varit aktuella för etableringar.

En viktig förklaring till en ökad geografisk spridning är att många företag kräver hållbar producerad el till ett rimligt pris för att en investering ska vara lönsam. Det betyder i sin tur att det finns ett intresse för etableringar i andra delar av landet än vad som tidigare har varit fallet. En annan förklaring som påverkar den geografiska spridningen är att brist på planlagd mark i de mer strategiskt liggande kommunerna innebär att förfrågningar skickas vidare till kringliggande kommuner.

Flertalet av de etableringar som beslutas innan eller under uppdragets genomförande är lokaliserade utanför storstäderna (Malmö, Göteborg och Stockholm) och därtill ofta i kommuner med historik av stagnerande befolkningstillväxt. Detta innebär också att mycket av den framtida industriutvecklingen och många framtida arbetstillfällen kommer att finnas på platser dit arbetskraft kommer att behöva flytta³¹. Ur detta perspektiv är följande utmaningar centrala för att pågående omställning och nyindustrialisering ska lyckas över tid:

- Arbetskraftens rörlighet inom landet
- Attrahera talang från andra länder
- Förutsättningar att bo och leva (bostäder, skola, service, kommunikationer).

Det ökade intresset för etableringar och den geografiska spridningen till flera kommuner aktualiserar också frågan om mindre kommuners kapacitet att skapa förutsättningar för större etableringar och därefter möta de behov som uppstår med såväl ärendehanteringar som offentliga investeringar (se även avsnitt 2.1 4). Kommunen är en huvudaktör vid etableringar och expansioner men många mindre kommuner saknar idag tillräcklig kapacitet för att ta sig an ett sådant projekt.

Bilaga 1 – Ekonomisk redovisning för slutrapport

Uppdraget har löpt mellan åren 2022–2024. Budgeten har varit totalt 6 000 000 fördelat över tidsperioden.

Vi bedömer att projektet har uppfyllt de finansiella villkoren i regeringsbeslutet genom de insatser som beskrivs i denna slutrapport.

Finansiering	Särskilda medel	Sakanslag	Förvaltningsanslag	Summa
Anslag	6 000 000			
Bidrag				
Andra intäkter				
Summa	6 000 000			

Verksamhetskostnader	Särskilda medel	Sakanslag	Förvaltningsanslag	Summa
Personalkostnader	4 577 000			
Köpta tjänster	1 324 000			
Övriga kostnader				
Overhead kostnader				
Summa	5 901 000			

Transfereringar	Särskilda medel	Sakanslag	Förvaltningsanslag	Summa
Erhållna bidrag				
Lämnade bidrag				
Summa				

Totala utgifter	Särskilda medel	Sakanslag	Förvaltningsanslag	Summa
Verksamhetskostnader				
Lämnade bidrag				
Summa				

Återbetala	Särskilda medel	Sakanslag	Förvaltningsanslag	Summa
Att återbetala	99 000			

Jämför med budget	Särskilda medel	Sakanslag	Förvaltningsanslag	Summa
Budget	6 000 000			
% utgifter av budget	98 %			

Nyckeltal	Särskilda medel	Sakanslag	Förvaltningsanslag	Summa
% personalkostnader av verksamhetskostnader	78 %			
% köpta tjänster av verksamhetskostnader	22 %			
% verksamhetskostnader av totala utgifter	100 %			
% transferingar av totala utgifter				